

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ**

ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні кафедри спеціальної освіти
протокол № 2 від 30 .08. 2022 р.
завідувачк кафедри
 (Наталія КАБЕЛЬНИКОВА)

СИЛАБУС ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ

**ОК 19 Анатомія, фізіологія, патологія мовленнєвих та сенсорних систем
(Логокорекція порушень мовлення – сертифікатна програма)**

Освітня програма «Логопедія» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Спеціальність **016 Спеціальна освіта. 01 Логопедія.**

Галузь знань **01 Освіта/Педагогіка**

Івано-Франківськ, 2022

Назва освітньої компоненти	Анатомія, фізіологія, патологія мовленнєвих та сенсорних систем	
Викладач (і)	Яковлева С.Д.	
Посилання на сайт		
Контактний тел..	(050) 3961470, (095) 8462012	
Е-mail викладача:	cdyakovleva@ gmail.com;	
Графік консультацій		

1. Анотація курсу

Програма вивчення основної навчальної дисципліни «Анатомія, фізіологія, патологія мовленнєвих та сенсорних систем» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки спеціаліста спеціальності 016 Спеціальна освіта і є однією з фахових дисциплін підготовки спеціалістів., є складовою частиною сертифікатної програми «Логокорекція мовленнєвих порушень».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є стан сенсорних систем в дитячому віці та порушення сенсорних та мовленнєвої систем.

2. Мета та завдання курсу

Метою викладання навчальної дисципліни «Анатомія, фізіологія, патологія мовленнєвих та сенсорних систем» дати майбутньому педагогу, дефектологу сучасні знання про анатомічну структуру, фізіологію органів мовлення та слуху, з'ясувати причинні зв'язки виникнення аномалій розвитку та патологічних станів, які підлягають корекції з боку спеціаліста-дефектолога

Основними завданнями вивчення дисципліни «Анатомія, фізіологія, патологія мовленнєвих та сенсорних систем» є:

1. формування знань про будову та функції органів мовлення, слуху
2. процеси перетворення зовнішніх подразників у сенсорних системах та їх сприйняття,

3. методи дослідження сенсорних систем,
4. патологічні стани та захворювання сенсорних систем та органів мовлення.

5. Програмні компетентності та результати навчання

Після успішного завершення дисципліни здобувач формуватиме наступні програмні компетентності на результати навчання

Інтегральна компетентність Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі спеціальної освіти, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов

Загальні компетентності:

ЗК -3. Здатність до абстрактного і критичного мислення, аналізу та синтезу, самоконтролю, самоаналізу, оцінки та забезпечення якості виконуваних робіт.

ЗК -6. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями та інформацією, знати інформаційні потреби суспільства, інформаційно-пошукові ресурси та вміння управляти інформацією в професійній діяльності.

ЗК -7. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях, працювати самостійно, автономно діяти з позиції соціальної відповідальності, займати активну життєву позицію та розвивати лідерські якості.

Фахові компетентності

ФК-5. Здатність до розвитку мовлення як засобу спілкування і взаємодії з однолітками і дорослими дітей дошкільного та шкільного віку з ООП; готовність до комплексного оцінювання осіб з мовленнєвими порушеннями з метою застосування відповідних логопедичних технологій навчання та супроводу.

ФК-8. Здатність до діагностики та розвитку перцептивних, мнемічних, імажитивних, мовленнєвих процесів, різних форм мислення та свідомості в дітей з ООП дошкільного і шкільного віку; вміння інтерпретувати та застосовувати результати досліджень.

ФК -14. Здатність до комунікативної взаємодії з дітьми з порушеннями різних нозологічних форм, їх батьками та колегами.

ФК - 16. Здатність до застосування медико-біологічних знань та вмінь з метою оцінки структури порушення різних нозологій, оцінки клініко-фізіологічних особливостей, можливостей дітей з ООП та прогнозу їх розвитку.

Програмні результати навчання

ПРН 4. Здатний до широкого критичного осмислення освітніх проблем, вирішення яких лежить в площині взаємодії фахівців різних галузей (медичних фахівців, психологів, соціальних педагогів, соціальними організаціями та ін.), працює над підвищенням своєї професійної компетентності; приймає рішення на основі суспільно- ціннісних орієнтирів.

ПРН 7. Володіє прийомами збору, зберігання, систематизації, узагальнення, використання та поширення інформації щодо дітей з ООП.

ПРН 9. Володіє методикою проведення наукових неврологічних, нейропсихологічних, педагогічних досліджень у галузі спеціальної та інклюзивної освіти та застосовує їх в практичній діяльності спеціальної та інклюзивної освіти.

ПРН 11. Здатний ефективно застосовувати методику логопедичної роботи відповідно до етіології, патогенезу мовленнєвих порушень, вікових та індивідуальних особливостей суб'єкта корекції чи реабілітації.

ПРН 12. Володіє методикою спостереження, обстеження та змістом психокорекційної роботи з дітьми з ООП та їх сім'ями, спрямованої на компенсацію та розвиток психічних процесів та особистісної сфери.

3. Обсяг курсу на поточний навчальний рік

Кількість кредитів/годин	Лекції (год.)	Практичні (лабор)заняття (год.)	Самостійна робота (год.)
5/150	1 семестр – 26 год.	1 семестр – 24 год.	1 семестр – 100 год.

4. Ознаки курсу

Рік викладання	Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний/вибірковий
I	I	спеціальна освіта	I	Нормативний

5. Технічне й програмне забезпечення/обладнання

Технічне й програмне забезпечення/обладнання: підручник з курсу, методична розробка, тести, ситуаційні задачі, інформація з інтернету.

6. **Політика курсу.** Вивчення курсу мовленнєвих та сенсорних систем та їх порушень передбачає подання знань щодо анатомії, фізіології та патологічних станів мовленнєвої, слухової та зорової систем з метою можливостей дослідження, діагностики та корекції сенсорних порушень в дітей різних категорій з порушеннями розвитку.

8. Схема курсу

Тиждень, дата, години	Тема, план, кількість годин (аудиторної та самостійної)	Форма навчального заняття	Список рекомендованих джерел (за нумерацією розділу 11)	Завдання	Максимальна кількість балів
Модуль 1. Анатомо-фізіологічні та клінічні основи слуху					
Тиждень _ дата, академічних годин 1 тиж., 1 – лек, 2 год	<p>Тема 1. Вступ в анатомо-фізіологічні основи дефектології .</p> <p>1.1.Актуальність вивчення сенсорних систем та загальні поняття дефектологічної науки</p> <p>1.2. Загальна характеристика аналізаторних систем</p> <p>Тема 2. Загальна будова слухового аналізатора</p>	Лекція 1	Основна: 2,3,4,5,7,8 Додаткова : 10	В практичних роботах	
	<p>1.Частини слухового аналізатора</p> <p>2. Будова периферичної частини слухового аналізатора.</p> <p>3. Будова присінково-завиткового нерва</p>	<p>Лабораторне заняття:1, тема № 1,2,3 (Практикум. стор.6) Яковлева С.Д., Фроленкова Л.М.</p> <p>Практикум до лабораторних занять</p>	Основна: 2,3,4,5,7,8 Додаткова : 10	В практичних роботах	

		з дисципліни «Мовленнєві і сенсорні системи та їх порушення» для студентів денної та заочної форми навчання спеціальності 016 Спеціальна освіта: Херсон: ПП Вишемирський В.С., 2021.-238 с.			
Тиждень _ дата, академічних годин	Тема 2. Фізіологія слухового аналізатора. Фізичні властивості звуку. 1.Звукові характеристики слухе 2. Поріг розрізнення сили звуків 3. Розповсюдження звуку в аналізаторі	Лекція 3 Лабораторне заняття: № 4-5 (Практикум. стор.17)	Основна: 2,3,4,5,7,8 Додаткова : 10	В практичних роботах	
	Тема 3. Фізіологія та методи дослідження вестибулярного аналізатора. 1.Фізіологічна основа роботи вестибулярного аналізатора 2.Закони Евальда 3. Дослідження вестибулярного аналізатора	Лекція 4 Лабораторне заняття № 6. Практикум стор.20	Основна: 2,3,4,5,7,8 Додаткова : 10	В практичних роботах	
	Тема 4. Патологічні стани слухового аналізатора Захворювання та травми вуха 1. Аномалії розвитку вуха 2. Травми вуха.	Лекція 5 Лабораторне заняття № 7. Практикум стор 22.	Основна: 2,3,4,5,7,8 Додаткова : 10	В практичних роботах	

	<p>Тема 5. Захворювання зовнішнього, середнього та внутрішнього вуха</p> <p>1.Захворювання зовнішнього, середнього вуха</p> <p>2.Захворювання внутрішнього вуха</p>	<p>Лекція 6</p> <p>Лабораторне заняття № 8-9.</p> <p>Практикум стор 18, стор.25</p>	<p>Основна: 2,3,4,5,7,8</p> <p>Додаткова : 10</p>	<p>В практичних роботах</p>	
	<p>Тема 6. Туговухість та засоби її профілактики</p> <p>1 Туговухість та її види</p> <p>2. Методи діагностики</p> <p>3. Засоби профілактики туговухості</p> <p>4. Топічна діагностика вестибуло-кохлеарних розладів</p> <p>5.Методи компенсації та корекції порушень слуху</p>	<p>Лекція 7</p> <p>Лабораторне заняття: №10,11</p> <p>Практикум стор 18, стор.29</p>	<p>Основна: 2,3,4,5,7,8</p> <p>Додаткова : 10</p>	<p>В практичних роботах</p>	
Модуль 2. Анатомо-фізіологічні та клінічні основи мовлення					
	<p>Тема 1. Анатомія органів мовлення – 2 год</p> <p>1.1.Будова периферичного мовленнєвого апарату</p> <p>1.2.Будова підголосової порожнини</p> <p>1.3.М'язовий апарат, іннервація та кровопостачання органів мовлення</p>	<p>Лекція 1-2</p> <p>Лабораторне заняття: № 1-2.</p> <p>Практикум стор 40.</p>	<p>Основна: 2,3,4,5,7,8</p> <p>Додаткова : 9</p>	<p>В практичних роботах</p>	
	<p>Тема 2. Фізіологія мовленнєвого апарату.</p> <p>3.1.Основні властивості акустичних мовних сигналів</p> <p>3.2. Механізм артикуляції</p> <p>3.3.Співочий голос та його характеристики</p>	<p>Лекція 3</p> <p>Лабораторне заняття: №3.</p> <p>Практикум стор 45.</p>	<p>Основна: 2,3,4,5,7,8</p> <p>Додаткова : 9</p>	<p>В практичних роботах</p>	

	Тема 3. Дослідження органів мовлення 4.1. Дослідження носа 4.1. Дослідження горла 4.1. Дослідження гортані 4.1. Дослідження трахеї та бронхів	Лекція 4 Лабораторне заняття: № 4. Практикум стор 48.	Основна: 2,3,4,5,7,8 Додаткова : 9	В практичних роботах	
	Тема 4. Нейрофізіологічні кореляти мови і свідомості 5.1. Роль правої та лівої півкуль у фізіологічному мовленнєвому акті 5.2. Латералізація та центри мовлення 5.3. Розвиток мови в онтогенезі 5.4. Мова та дія	Лекція 5 Лабораторне заняття: № 6. Практикум стор 52.	Основна: 2,3,4,5,7,8 Додаткова : 9	В практичних роботах	
	Тема 5. Патологічні стани носової порожнини. Захворювання ротової порожнини 1. Чужорідні тіла носа 2. Запальні процеси, носові кровотечі, гнусавість 3. Дефекти піднебіння, щелеп язика губів 4. Нервово-м'язові порушення	Лекція 6 Лабораторне заняття: № 7-8 Практикум стор 56.	Основна: 2,3,4,5,7,8 Додаткова : 9	В практичних роботах	
	Тема 6. Захворювання горла. Хронічні та гострі захворювання горлянки. 1. Аномалії розвитку. Травми та чужорідні тіла горла 2. Ангіна. Хронічний тонзиліт 3. Аденоїди та гіпертрофія піднебінних мигдаликів 4. Фіброма носогорла та парез м'якого піднебіння	Лекція 7 Лабораторне заняття: № 9. Практикум стор 61.	Основна: 2,3,4,5,7,8 Додаткова : 9	В практичних роботах	
	Тема 7. Захворювання гортані.	Лекція 8	Основна:	В практичних	

	Захворювання верхніх дихальних шляхів 1. Аномалії розвитку, чужорідні тіла та травми 2. Гострий ларингіт та стеноз гортані 3. Фіброми 4. Злоякісні пухлини та нервово-м'язові порушення 5. Нервово-м'язові порушення	Лабораторне заняття: № 10. Практикум стор 70.	2,3,4,5,7,8 Додаткова : 9	роботах	
--	--	--	------------------------------	---------	--

9. Система оцінювання та вимоги

Модуль 1. Модуль 1. Анатомо-фізіологічні та клінічні основи слуху

Критерії оцінювання та бали (кожна лабораторна робота – 5 бали, загалом 30 бали),

Модуль 2. Анатомо-фізіологічні та клінічні основи мовлення

Критерії оцінювання та бали (кожна лабораторна робота – 5 бали, загалом 30 бали) , підсумкова контрольна робота 20 балів

Критерії оцінювання відповіді на екзамені (усної, письмової, творчої).- 20 балів

10. Список рекомендованих джерел (наскрізна нумерація)

Основна

1. Анатомія ока. Методи дослідження в офтальмології: навч. Посібник для студентів мед.фак-ів / Н.Г.Завгородня, Л.Е. Саржевська, О.М. Івахненко. – Запоріжжя, 2017. – 76 с.
2. Березан О.І. Сенсорні і мовленнєві системи та їх порушення: Навчальний посібник для студентів спеціальності 6.010100 – «Дефектологія» . Полтава: РА «Бойко, 2007. 92 с.
3. Голуб Н.П. Анатомія, фізіологія та патологія органів слуху і мовлення: навч. посібник для студ. ф-ту дошк. та корекц. освіти / уклад. Н. П. Голуб. Умань: Візаві, 2015. 116 с.
4. Гладков А.А. Болезни носа, горла и уха. Учебник для студентов медицинских институтов. Москва. Издательство «Медицина», 1965.
5. Нейман Л.В., Богомилский М.Р. Анатомия и патология органов слуха и речи: Учеб. Для студ. Высш. пед. Учеб. Заведений / Под ред. В.И. Селиверстова. М.: Гуманит. изд. Центр ВЛАДОС, 20001. 224 с.: ил. (Коррекционная педагогика).
6. Сомов Е.Е. Руководство к практическим занятиям по глазным болезням (издание второе переработанное и дополненное в двух частях), часть I. СПб., узд. СПбГПМА, 2002. 44 с.
7. Яковлева С.Д. Анатомо-фізіологічні та клінічні основи дефектології : Навчальний посібник. Херсон: Персей, 2012. 318 с. з іл.

8. Яковлева С.Д., Фроленкова Л.М. Практикум до лабораторних занять з дисципліни «Мовленнєві і сенсорні системи та їх порушення» для студентів денної та заочної форми навчання спеціальності 016 Спеціальна освіта: Херсон: ПП Вишемирський В.С., 2021. 368 с.

Додаткова

9. Єршова І.Б., Монашова М.Г., Черкасова С.М. Оптимізація місцевого лікування гострого та хронічного тонзиліту. Актуальна інсектологія №1(2). 2014. С. 59-61.

10. Янчик Г.В., Гарбузова В.Ю Фізіологія сенсорних систем: Навчальний посібник для студентів 2 курсу . Суми.: 2011. 36 с.

11. Физиология и патология цветоощущения: метод. указ. для слушателей курсов последипломного образования и врачей-интернов / сост. П.А.Бездетко, Н.В. Панченко, С.Ф.Зубарева, О.А. Тарануха. Харьков: ХНМУ, 2015. 24 с.

ІНТЕРНЕТ РЕСУРСИ

12. <http://www.sluh.te.ua/inchanel.php>

13. <https://cyberleninka.ru/article/v/taktika-vedennya-patsientiv-iz-gipertrofiyu-migdalikiv-glotki-obtyazhenoyu-anomaliyami-rozvitku-slizovoyi-obolonki-porozhnini-rota>

14. <https://botkin.pro/encyclopedia/diseases/adenoids>

15. <https://www.eurolab.ua/diseases/2531/>

16. http://www.dlearn.pu.if.ua/data/quiz/quiz_category/2645/%D0%9B%D0%B5%D0%BA%D1%86%D1%96%D1%8F4.txt

17. <http://www.essuir.sumdu.edu.ua/retrieve/8878/zor.pdf>

18. <http://medstudia.com/medviva/zoroviy-nerv-ii-sindromi-doslidzhennya-funktsiyi>

19. <http://newvrach.ru/cherepnye-cherepno-mozgovye-nervy.html>

20. <http://shkola.ostriv.in.ua/publication/code-2b2689cdea066/list-b65bb05f26>

21. <https://mozok.click/604-svtloviy-promn-svtloviy-puchok-zakon-pryamolynogo-poshirennya-svtla-sonyachne-ta-msyachne-zatemnennya.html>

22. http://medbiol.ru/medbiol/plus_ner/000a4852.htm

23. <http://biofile.ru/bio/4536.html>

24. <https://svitppt.com.ua/fizika/oko1.html>

25. <https://studopedia.info/8-63510.html>

26. <https://cyberleninka.ru/article/n/zritel'naya-sensornaya-sistema-neyrofiziologicheskie-mehanizmy-lektsiya-dlya-studentov>

27. <https://medach.pro/post/870>

28. <http://exp.phys.univ.kiev.ua/ua/Study/Lab/optics.pdf>

18. <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9B%D1%96%D0%BD%D0%B7%D0%B0>

19. <https://ukrshealth.ru/rizne/materiali-dlja-likariv/14766-doslidzhennja-gostrotri-zoru.html>

20. <https://ukrshealth.ru/rizne/materiali-dlja-likariv/14766-doslidzhennja-gostrotri-zoru.html>

21. <https://scicenter.online/oftalmologiya-scicenter/gostrota-zoru-141557.html>

22. <https://docplayer.net/82275887-Anatomiya-oka-metodi-doslidzhennya-v-oftalmologiyi.html>

23. <https://ukrshealth.ru/rizne/materiali-dlja-likariv/14764-doslidzhennja-binokuljarnogo-zoru.html>

24. https://redsearch.org/images/p/%D0%B3%D0%BB%D0%B0%D1%83%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%B0_%D1%87%D1%82%D0%BE_%D1%8D%D1%82%D0%BE_%D0%B7%D0%B0_%D0%B1%D0%BE%D0%BB%D0%B5%D0%B7%D0%BD%D1%8C

25. <https://zir.clinic/zakhvoryuvannya-sitkivki/>
26. https://redsearch.org/images/p/%D0%B3%D0%BB%D0%B0%D1%83%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%B0_%D1%87%D1%82%D0%BE_%D1%8D%D1%82%D0%BE_%D0%B7%D0%B0_%D0%B1%D0%BE%D0%BB%D0%B5%D0%B7%D0%BD%D1%8C
27. <https://doctor-glazov.ru/services/glaucoma/>
28. <https://www.ochkov.net/wiki/vitaminy-dlya-glaz-pri-blizorukosti.htm>
29. <https://shlyaheta.com.ua/iak-bachat-svit-liudy-v-15-riznykh-stanakh/>